

CORRESPONDENȚĂ SPECIALĂ DOCUMENTAREA ȘI CERCETAREA TEATRALĂ ÎN S.U.A.

procedee de prelucrare și conservare, mi s-a părut inițial total nerelevant. Totuși, din dorința de a împărtăși oamenilor de teatru, cercetătorilor și iubitorilor de teatru din România cîte ceva din experiența și practica oamenilor de teatru americani în acest domeniu, am acceptat să-l scriu, în speranța că va trezi interes și va genera idei pentru o viitoare regîndire a documentării teatrale în România.

Evident, articolul nu-și propune să acopere toate aspectele pe care le îmbracă cercetarea teatrală în Statele Unite, un proiect de asemenea anvergură putînd constitui conținutul unei cărți sau al unei teze de doctorat.

Bibliotecile, centrele de documentare și cercetare teatrală din America aparțin, în marea lor majoritate, universităților și colegiilor sau funcționează ca institute particulare și publice, cum ar fi, de exemplu, The Folger Shakespeare Library și National Theatre Library/Archives în Washington D.C., Theatre Collection (Museum of the City of New York), Billy Rose Theatre Collection (Lincoln Center), Theatre Collection of the International Theatre Institute of the United States, în New York City, pentru a numi doar cîteva. Conform sursei de referință consultate (Bibliothèques et musées des arts du spectacle dans le monde. Paris, Editions du CNRS, 1984), există în Statele Unite 44 de biblioteci, muzee și centre de cercetare teatrală, recunoscute pe plan național și internațional. Numărul lor este, indiscutabil, mult mai mare. Aproape fiecare universitate și colegiu din America (în număr total de 3 587, după statisticile anului 1989) are, în cadrul bibliotecilor sau al departamentelor de teatru, o secție de documentare și cercetare teatrală. Spre deosebire de modul în care erau organizate documentarea și cercetarea teatrală în România anilor '70 - ani în care am lucrat ca redactor la Centrul de documentare al ATM (transferat ulterior la Biblioteca Centrală de Stat ca o secție a acesteia), existînd o delimitare foarte precisă a atribuțiilor documentării și cercetării (cea din urmă efectuîndu-se în cadrul Institutului de istorie a artei al Academiei) -, în America această distincție nu există. În toate centrele, bibliotecile și institutele de profil, cele două domenii se interferează, completîndu-se și condiționîndu-se reciproc. Cercetarea nu poate exista fără o documentare prealabilă, iar documentarea se face în scopul cercetării. Faptul că majoritatea acestor centre și institute sînt afiliate sau chiar parte integrantă a bibliotecilor universitare este, cred, un lucru de menționat și de reținut, întrucît nu se poate face o documentare adecvată și pertinentă fără a beneficia de un fond bibliografic și de referință adus la zi.

Majoritatea centrelor de documentare-cercetare din America, indiferent de varietatea și diversitatea colecțiilor pe care le posedă, utilizează, în mare, aceleași procedee de prelucrare: clasificarea și catalogarea materialelor, în sisteme manuale sau automatizate, locale sau naționale, în scopul identificării și abordării documentelor propriu-zise. Punctele de acces la aceste documente sînt stabilite de către cercetătorii institutului respectiv, în funcție de natura materialelor sau de cerințele beneficiarilor. În ultimii zece ani, toate institutele de învățămînt superior, conectate la diverse rețele automatizate (calculatoare), au început să transfere datele acestor colecții din cataloagele manuale în cataloage automatizate, facilitînd astfel accesul beneficiarilor la aceste materiale. Ceea ce diversifică institutele și, în același timp, le face să se completeze, este varietatea fondurilor de care dispun, atît din punct de vedere tematic cît și de conținut. Mă voi referi, pe scurt, la patru importante colecții de teatru, rezervîndu-mi dreptul de a analiza mai aprofundat activitatea Institutului de cercetări teatrale (Lawrence and Lee Theatre Research Institute) din cadrul Universității de Stat din Ohio (Ohio State University), în care lucrez.

Harvard Theatre Collection, afiliată la Harvard College Library, Harvard University, Cambridge, Mass., a fost creată în anul 1901 și conține materiale originale privind istoria spectacolului în lume, cu un accent special asupra scenei americane și engleze. Colecția numără peste trei milioane de programe de teatru, aproximativ 500 000 de fotografii, 250 000 de portrete autografiate, 15 000 de schițe de decor și costume, 5 000 de texte adnotate, cărți, manuscrise, periodice și tăieturi din ziare. Colecția este deschisă tuturor cercetătorilor de teatru.

Billy Rose Theatre Collection aparține prestigioasei New York Public Library și funcționează în nu mai puțin prestigiosul Lincoln Center for the Performing Arts din New York City. Colecția datează din anul 1931 și e compusă din 150 000 de volume, milioane de documente-manuscrise și 500 de periodice. Printre subcolecțiile demne de semnalat se numără Hiram Stead Collection, care cuprinde afișe, portrete, fotografii și tăieturi din ziare privind scena engleză între anii 1600 și 1900; Henin Collection, compusă din albume ilustrînd istoria scenei franceze între anii 1600 și 1900. Colecția este deschisă publicului larg, accesul la manuscrise fiind permis numai cadrelor universitare și oamenilor de teatru.

Cînd, în timpul recentelor mele vizite în România, redacția mi-a solicitat un articol despre documentarea teatrală în Statele Unite, am avut o oarecare rețineră. A încercat să rezum, în cîteva pagini, un domeniu atît de vast, complex și diferentiat ca

The Folger Shakespeare Library, Washington, D.C. reunește cea mai mare colecție de documente shakespeareiene, existentă în Statele Unite, precum și un fond bogat privind originea teatrului și a regiei. Printre materialele cele mai rare ale bibliotecii se numără ediția originală a primei piese tipărite de Shakespeare, Titus Andronicus, în 1594.

National Theatre Library/Archives, Washington, D.C. a fost întemeiată în anul 1976 și are ca preocupare majoră documentarea și cercetarea în domeniul teatrului și al operei din America. Biblioteca achiziționează în mod curent afișe și programe de teatru ale spectacolelor din Washington și din regiune. O dată pe an organizează o expoziție privind istoria teatrului din Washington.

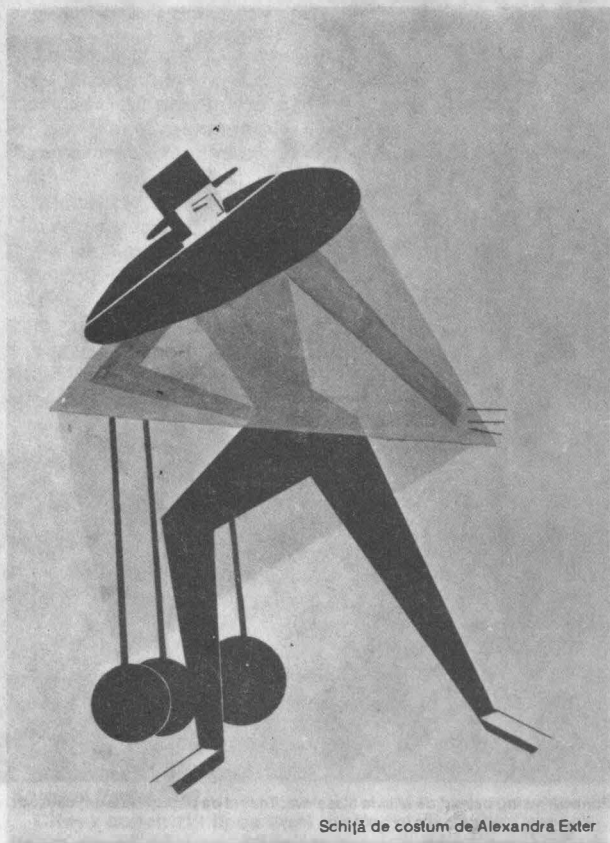
Lawrence and Lee Theatre Institute a fost înființat în anul 1951 sub numele Ohio State University Theatre Research Institute, în Columbus, capitala statului Ohio. Institutul este recunoscut ca fiind deținătorul uneia dintre principalele colecții de teatru din Statele Unite și prin activitatea sa în Europa.

Conceput inițial ca o colecție de microfilme (peste 481 de role conținînd 5 100 de titluri), reprezentînd documente teatrale europene din secolele XVI-XX, Institutul și-a extins activitatea de-a lungul anilor, acoperînd aspecte diverse ale teatrului american contemporan și punînd un accent deosebit pe achiziționarea, prelucrarea și conservarea materialelor privind viața teatrală din Columbus și din Ohio. În anul 1986 Institutul și-a schimbat numele în "Lawrence and Lee Theatre Research Institute", în onoarea a doi dramaturgi prolifici, Jerome Lawrence și Robert Lee, originari din Ohio, care au donat institutului colecția lor de materiale privind teatrul american, propriile lor creații dramatice și tot ceea ce este legat de reprezentarea lor scenică.

În afara colecțiilor amintite, Institutul achiziționează toate

Afiș pentru Ioana D'Arc, cu Julia Marlowe (1907)

Schiță de costum de Alexandra Exter

piesele noi publicate de editura specializată în acest domeniu, Samuel French, și deține importanta colecție donată de familia actorului Robert Breen, primul actor care a acționat în Statele Unite pentru crearea unui teatru de repertoriu subvenționat. Robert Breen a fost de asemenea realizatorul uneia dintre cele mai importante montări ale operei **Porgy și Bess**, spectacol care s-a jucat între anii 1952-1956 și a făcut turul Statelor Unite, Canadei, Europei, Americii de Sud, Africii de Nord și Uniunii Sovietice.

Institutul dispune de un local modern, are o bibliotecă bogată în cărți de referință și este echipat cu mijloace tehnice de ultimă oră: calculatoare, aparatură de citit microfilme, echipament audio-vizual, încăperi adecvate, ca temperatură, lumină și umiditate, pentru conservarea în condiții optime a manuscriselor și a materialelor rare. Deși independent, Institutul lucrează în strânsă colaborare atât cu Departamentul de Teatru, cât și cu Biblioteca Centrală a Universității, aceasta la rândul ei fiind o bibliotecă de cercetare. Personalul angajat e alcătuit în majoritate din studenți ai facultății de teatru, în specialitățile teoretice (teoria și istoria teatrului), studenți care se află la nivelurile superioare de studii, aspiranți la Master sau doctoranzi. Personalul profesionist este foarte redus, limitându-se la un curator și un cercetător.

Unul dintre proiectele majore ale institutului este conectarea la sistemul național de automatizare a bibliotecilor, numit OCLC (On Line Computer Library Center), sistem la care participă aproape toate bibliotecile universitare din Statele Unite. Conectarea la un astfel de sistem permite răspândirea informației documentare la nivel național. Un alt element deosebit de important implicat de aderarea la o astfel de rețea este unificarea și standardizarea metodelor de prelucrare a documentelor, după reguli bine stabilite, atât din punct de vedere biblioteconomic (sistemul a fost conceput pentru biblioteci și utilizează regulile anglo-americane de catalogare, cunoscute sub termenul prescurtat AACR2 - Anglo-American Cataloging Rules 2nd edition) cât și al standardelor de "input" (intrare a datelor), intitulate "MARC format" (Machine Readable Cataloging format). Deși sistemul obligă la utilizarea unor reguli destul de rigide, el este în același timp suficient de flexibil pentru a permite o analiză în profunzime a documentelor, cu posibilitatea de recuperare integrală "on line" a informației intrate.

Un prim proiect indexat în acest fel este colecția de peste 2 000 de piese de teatru francezești din secolele XVIII-XIX, în majoritate covârșitoare ediții originale. Ele pot fi cercetate după indexul de autori, titlurile pieselor, teatrele la care au avut premiera și subiecte. La ora actuală se lucrează intens la

prelucrarea, după același procedeu, a microfilmelor de care pomeneam la început. Această colecție este compusă din materiale originale, microfilmate de către cercetători ai Universității, în 26 de muzee, biblioteci publice și particulare din Statele Unite, precum și în 46 din 12 țări din Europa. Documentele incluse în aceste microfilme (manuscrite și tipărituri) ilustrează istoria teatrului european din secolele XVI-XX. În acest fond sînt incluse, printre altele, 173 de materiale privind activitatea Comediei Franceze și un registru complet al trupei de actori ai regelui la Palais-Royal între anii 1633 și 1664 (originalele se află la Bibliothèque-Musée de la Comédie-Française); 992 de titluri de la Victoria and Albert Museum din Londra, incluzînd texte de suflor (secolele XVI-XX), manuscrite semnate de Charles Kean, Henry Irving, G.B.Shaw, tratate despre teatru, programe de festivaluri teatrale; scenarii de commedia dell'arte din fondurile bibliotecii de la Accademia Nazionale dei Lincei, Italia; manuscrite ale lui Ibsen din perioada lui de directorat la teatrul din Bergen. Lista poate fi continuată, adăugîndu-se la ea titluri privind istoria spectacolului în America. Microfilmele au fost pînă acum indexate manual, după un sistem de clasificare și catalogare local.

Institutul este deschis tuturor cercetătorilor de teatru, studenților, oamenilor de teatru, precum și publicului interesat de istoria teatrului. Documentele pot fi consultate în sala de lectură (fiind unicate, nu se împrumută), existînd în același timp un serviciu de fotocopiere, destinat numai doctoranzilor și cadrelor universitare. Ca o completare a activității de achiziționare, înmagazinare și prelucrare, Institutul desfășoară o amplă activitate de popularizare a colecțiilor, prin organizarea de expoziții, comunicări, conferințe și publicarea de articole în revista de teatru a Institutului, intitulată "Theatre studies".

Convinsă fiind de faptul că iubitorii de teatru din România au rămas animați de aceeași dorință și sete de informare ca în urmă cu douăzeci de ani și dată fiind existența unui fond deosebit de bogat privind istoria teatrului și a scenei românești, sper ca modesta mea încercare de trecere în revistă a profilului colecțiilor și a metodelor de prelucrare utilizate în America să fie utilă pentru o eventuală reorganizare a ceea ce trebuie să reprezinte astăzi o documentare teatrală modernă și eficientă.

ANCA BRATEȘ-GALRON

Lawrence and Lee Theatre Research Institute,

Ohio State University

Mască N6